

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра теории литературы

ЧЕРНЕЦОВ
Алексей Дмитриевич

Хронотоп в фантастической литературе XX века

Аннотация к магистерской диссертации

Научный руководитель:
доктор филологических наук,
профессор Анатолий Николаевич
Андреев

Минск, 2018

РЕФЕРАТ

Структура и объём. Общий объём – 59 машинописных страниц, список использованных источников включает 44 наименования.

Ключевые слова: ХРОНОТОП, ПРОСТРАНСТВО-ВРЕМЯ, ФАНТАСТИКА, ХРОНОС, ТОПОС, ДОМИНАНТА, ПЛАН РЕАЛЬНОСТИ.

Объект исследования – хронотоп в произведениях фантастики XX века.

Предмет исследования – структура хронотопа в фантастической прозе XX века (на примере романов «Властелин колец» Дж. Р.Р. Толкина, «Аэлита» А.Н. Толстого, «Одиссей, сын Лаэрта» Г.Л. Олди, а также повести «Трудно быть богом» А. и Б. Стругацких).

Цель исследования: определить структуру хронотопа в фантастической прозе XX века.

Методы исследования: структурный анализ в сочетании с типологическим, биографическим и сравнительным методами.

Актуальность исследования обусловлена недостаточной разработкой избранной темы исследования, поскольку работы, посвящённые фантастической литературе, носят скорее описательный характер. В нашем же исследовании мы сделали попытку тщательного анализа фантастического хронотопа и разработки типологии.

Научная новизна заключается в создании универсальной схемы взаимодействия планов реальности в художественном произведении.

Полученные результаты: на материале романов «Властелин колец» Дж. Р.Р. Толкина, «Аэлита» А.Н. Толстого, «Одиссей, сын Лаэрта» Г.Л. Олди, а также повести «Трудно быть богом» А. и Б. Стругацких) были выделены временные планы художественного мира произведения:

- доминантный план реальности «настоящее»,
- доминантный план реальности «прошлое»,
- потенциально возможная доминанта плана «будущего».

Практическая значимость: материал магистерской диссертации можно использовать в учебном процессе филологического факультета при написании рефератов, курсовых и дипломных работ, при подготовке к практическим занятиям и семинарам, а также при общем анализе художественного произведения.

Магистерская диссертация написана самостоятельно.

РЭФЕРАТ

Структура і аб'ём. Агульны аб'ём – 59 машынапісных старонак, спіс выкарыстаных крыніц уключае 44 найменні.

Ключавыя словы: ХРАНАТОП, ПРАСТОРА-ЧАС, ФАНТАСТЫКА, ХРОНАС, ТОПАС, ДАМІНАНТА, ПЛАН РЭАЛЬНАСЬЦІ.

Аб'ект даследавання – хранатоп ў творах фантастыкі ХХ стагоддзя.

Прадмет даследавання – структура хранатопу ў фантастычнай прозе ХХ стагоддзя (на прыкладзе раманаў «Уладар пярсцёнкаў» Дж. Р.Р. Толкіна, «Аэліта» А.М. Талстога, «Адысей, сын Лаэрта» Г.Л. Олдзі, а таксама аповесці «Цяжка быць богам» А. і Б. Стругацкіх).

Мэта даследавання: вызначыць структуру хранатопу ў фантастычнай прозе ХХ стагоддзя.

Метады даследавання: структурны аналіз у спалучэнні з тыпалагічным, біяграфічным і параўнальным метадамі.

Актуальнасць даследавання абумоўлена недастатковай распрацоўкай абранай тэмы даследавання, паколькі працы, прысвечаныя фантастычнай літаратуры, носяць хутчэй апісальны характар. У нашым жа даследаванні мы зрабілі спробу дасканалы аналізу фантастычнага хранатопу і распрацоўкі тыпалогіі.

Навуковая навізна заключаецца ў стварэнні універсальнай схемы ўзаемадзеяння планаў рэальнасці ў мастацкім творы.

Атрыманыя вынікі: на матэрыяле раманаў «Уладар пярсцёнкаў» Дж. Р.Р. Толкіна, «Аэліта» А.М. Талстога, «Адысей, сын Лаэрта» Г.Л. Олдзі, а таксама аповесці «Цяжка быць богам» А. і Б. Стругацкіх былі вылучаны часавыя планы мастацкага свету твора:

- дамінантны план рэальнасці «сапраўднае»,
- дамінантны план рэальнасці «мінулае»,
- патэнцыйна магчымая дамінанта плана «будучыні».

Практычная значнасць: матэрыял магістарскай дысертацыі можна выкарыстоўваць у навучальным працэсе філалагічнага факультэта пры напісанні рэфератаў, курсавых і дыпломных работ, пры падрыхтоўцы да практычных заняткаў і семінараў, а таксама пры агульным аналізе мастацкага твора.

Магістарская дысертацыя напісана самастойна.

ESSAY

Structure and volume. The total volume is 59 typewritten pages, the list of sources used includes 44 titles.

Key words: CHRONOTOPE, SPACE-TIME, FANTASTICS, CHRONOS, TOPOS, DOMINANT, REALITY PLAN.

The object of research is the chronotope in the works of fiction of the twentieth century.

The subject of the study is the structure of the chronotope in the fantastic prose of the twentieth century (on the example of the novels "The Lord of the Rings" by J.R.R. Tolkien, "Aelita" by A.N. Tolstoy, "Odysseus, the Son of Laertes" by G.L. Oldie, and also the story "It's Hard to Be God" by A. and B. Strugatsky).

The purpose of the study was to determine the structure of the chronotope in the fantastic prose of the twentieth century.

Research methods: structural analysis in combination with typological, biographical, comparative methods.

The relevance of the study is due to the insufficient development of the selected research topic, since the works devoted to the fantastic literature are more descriptive in nature. In our study, we made an attempt to thoroughly analyze the fantastic chronotope and develop a typology.

Scientific novelty consists in the creation of a universal scheme for the interaction of reality plans in an artistic work.

The results obtained: on the material of the novels "The Lord of the Rings" by J. R.R. Tolkien, "Aelita" A.N. Tolstoy's, "Odysseus, the Son of Laertes" G.L. Oldie, as well as the novel "It's Hard to Be God" by A. and B. Strugatsky), temporary plans for the artistic world of the work were singled out:

- the dominant reality plan is "real"
- the dominant reality plan is the "past"
- a potentially possible dominant of the "future" plan.

Practical significance: the material of the master's thesis can be used in the educational process of the philological faculty when writing abstracts, course and diploma papers, in preparation for practical classes and seminars, as well as in the general analysis of a work of fiction.

The master's dissertation is written independently.